

Első Kézből a Hajléktalanságról – Rendhagyó Osztályfőnöki Órák Egy hatékony terep a megélt életpaszthalatok feldolgozásához

Menhely Alapítvány, Budapest

Ha a közös életpaszthalat a kapcsolódási pont, akkor a hajléktalanságot tapasztalt emberek közösségében mindig van lehetősége a sorstárs segítői munka informális vagy formális megvalósulásának.

Hol találjuk azonban a hajléktalan emberek közösségét? Hiszen a hajléktalanság egyik legjellemzőbb kísérő jelensége éppen a szociális kapcsolatok hiánya vagy hézagossága. A kézzelfogható segítségnyújtás mellett pedig az érzelmi támogatás is nagyon fontos a hajléktalansággal való megküzdésben. Ezt a küzdelmet a hajléktalanellátás intézményes keretei, legfőképpen a tömegellátásban tapasztalható személytelenség nem tudja segíteni. Ebben a környezetben, valamint a létszükségletekre való fókuszálásban az egymással kialakított kapcsolatok sem tudnak igazán pozitív alapokra épülni. Nem annyira a másik személyiségétől való érintettség a kapcsolatok alapja, hanem sokkal pragmatikusabb együttműködések dominálnak a kapcsolatok fenntartásában.

A felnőtt, a hajléktalanságba sokfelől érkezett és azt különféle szinteken tapasztalt emberek közösségét kialakítani nehéz feladat. Ráadásul a közösséghez tartozás mindenkor önkéntességen és személyes motiváción nyugszik. Mi lehetne az alapja, ráadásul pozitív alapja a hajléktalan emberek közösségének? Az *Első Kézből a Hajléktalanságról – Rendhagyó Osztályfőnöki Órák* című programunk válasza, hogy a hajléktalanságban szerzett tapasztalatok, mint kompetenciák hasznosíthatók egy elfogadó közösség kiépítésére.

Mi a program röviden?

Elsősorban az értékrendjüket még most alakító középiskolai korosztályt keressük fel személyesen a hajléktalan tapasztalati szakértőkkel (experts by experiences) érzékenyítés céljából. Cél a negatív sztereotípiák árnyalása. A 90 perces előadást egy hajléktalan ember moderálja, és két társa saját élettörténetét osztja meg a közönséggel, majd egy szituációs játék keretében a diákok egy hajléktalan ember bőrébe bújva kapnak betekintést napi küzdelmeikbe.

A program célja és működése

A program célja kettős. Egyrészt a társadalmi érzékenyítés, másrészt azonban a hajléktalan emberek közösségének kiépítése, az életminőség javítása. Az életminőség, a szubjektív jól lét az emberi kapcsolatok minőségén és a valahová tartozás érzésén nagyban múlik, ezt minden pszichológiai kutatás alátámasztja. Az iskolai program motorja mai napig a program hajléktalan ötletgazdája és szakmai vezetője, **Gyula**. Bátran állítható, hogy az életét jelenti a közösség centrikus érdekvédő és társadalmi érzékenyítő tevékenysége. Mai napig az ő személyisége, a közös célért, az esélyegyenlőségért folytatott harcba vetett személyes hite teszi hitelessé a részvételre alapozott program sikerébe vetett reményeket, és bátorítja fel a többi hajléktalanságot tapasztalt előadót, hogy ők is nyíltan felvállalva és méltósággal osszák meg élettörténetüket a többségi társadalommal. A program alap gondolata, hogy a hajléktalan emberek legyenek a kezdeményezők a társadalmi párbeszédnek, és a szociális munkást, illetve a szervezet eszköztárát és kapcsolatrendszerét csak támogatásul hívják a cél eléréséhez, az ő

szemléletét tükrözi. Mind az előadók kiválasztásában, a képzésben és az előadások megvalósításában részt vesz, a vele együttműködő szociális munkás pedig az előbb említett aktivitásokhoz való asszisztálása mellett szervezési és forrásteremtési feladatokra fókuszálhat.

Az ember életminőségének javításában kulcsszerepe van az elfogadásnak, és azt tapasztaljuk, hogy az elfogadást a többségi társadalom szereplői is könnyen gyakorolják, mihelyst arcot kap a hajléktalanság, és személyes élettörténetekkel találkozhatnak. Az írásbeli visszajelzések is nagyon pozitív változásokról számolnak be a hajléktalan emberek megítélését illetően, de az előadók egy-egy előadás alkalmával közvetlenül a bőrükön érzik az elfogadó attitűdöt, ezért egymást licitálva akarnak eljutni a következő meghívások egyikére.

Nagyon fontos, hogy az önbizalom építésében az erősségekre fókuszálunk. A hajléktalanságot tapasztalt emberek igazi szakértelemmel bírnak a területen, melynek csak továbbadásához szükséges egyfajta képzés kommunikációs és szituációs tréningeken keresztül, de a tudás bennük van. Az előadói státuszban a saját épülést lehetővé tevő folyamat megy végbe: az otthontalan előadó saját élettörténetének újra és újramesélésével egy saját személyiséget fejlesztő önismereti folyamatban vesz részt, folyamatosan magán dolgozik, értelmezi saját helyzetét és a hozzá vezető utat. Verbálisan és érzelmileg is képes elsajátítani saját történetét, melyre önreflexiója által egyre nagyobb és tisztább rálátása van, s múltját érzelmileg uralni tudja már. Hogy a diákok óráján már gyakorlottan szerepelhessenek, az elbeszélést jól formálttá teszik, időben lehatárolják és nyelviileg is kimunkálják, egymásnak tanácsot adva.

Az előadó jelöltek meghallgatása ugyanis csoportmunkában zajlik. Az élettörténetét előadót társai sosem erkölcsileg ítélik meg, hanem mint elbeszélést, melyet a közös cél, a társadalmi érzékenyítés irányít. Ezért sosem az elhallgatás a cél akkor sem, ha az egyéni élettörténetben néhány elem meg is felel a negatív sztereotípiáknak (pl. alkohol probléma múltban vagy akár jelenleg is, rossz döntések, stb.) hanem a cél az, hogy hiteles, önmagukat felvállaló otthontalan emberek legyenek a kezdeményezők a többségi társadalommal folytatott párbeszédnek. Egymás történeteit megismerve saját sors társaik közösségében megerősödve vállalják fel magukat a többségi társadalom csoportjai előtt is.

Az életminőség javulásával, a kompetenciaérzéssel és az elfogadás megtapasztalásával az otthontalan tapasztalati szakértő a világban is otthonosabban mozog, nyitottabb és aktívabb ember, aki így sokkal inkább kovácsa saját sorsának. Mára az előadók egyike sem él az utcán, rendszeresen segítik egymást adománnyal, s volt rá példa, hajléktalanságuk megszűnését a közös albérlete költözés oldotta meg.